

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มนุษย์ทุกเพศทุกวัยจะมีดนตรีอยู่ในหัวใจเสมอ เพราะเป็นสิ่งที่สร้างความชุ่มชื้น
สนุกสนานเบิกบานใจ ดังที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชนิพนธ์ไว้ว่า

อันชนใดไม่มีดนตรีการ ในสันดานเป็นคนชอบกลนัก
อีกใครฟังดนตรีไม่เห็นเพราะ เขานั้นเหมาะคิดขบถอปลักษณ์

จึงเห็นได้ว่าดนตรี บทเพลงและการขับขานจะสร้างสรรค์ความเพลิดเพลินให้แก่คนทุก
ยุคทุกสมัย มีคุณค่าทางด้านจิตใจ เสริมสร้างความเจริญงอกงามให้แก่สังคม และที่สำคัญเนื้อหา
ของเพลงจะเป็นสิ่งหนึ่งที่เล่าเรื่องราวชีวิตความเป็นอยู่ สภาพสังคม การศึกษาและวัฒนธรรมของ
คนในสังคมด้วย โดยเฉพาะบทเพลงที่เป็นเพลงพื้นบ้านหรือเพลงพื้นเมืองที่แสดงออกถึงภูมิปัญญา
ของคนในท้องถิ่นนั้น ๆ เมื่อมีบทเพลงก็ย่อมจะต้องมีนักร้อง ซึ่งทำหน้าที่ถ่ายทอดเนื้อหา
ท่วงทำนอง ผู้ที่จะร้องเพลงได้ดี ไพเราะนั้นต้องอาศัยอารมณ์หรือสุนทรียะทางด้านอารมณ์เป็น
อย่างมาก เพราะจะช่วยส่งเสริมให้บทเพลงนั้นน่าฟังมากยิ่งขึ้น ทำให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึกคล้อยตาม
และเกิดภาพพจน์ทางด้านสุนทรียะอย่างดียิ่ง ศิลปินพื้นบ้านที่ถือเป็นแม่แบบของการร้องเพลงภาษา
ล้านนามีอยู่มากมาย แต่ที่เป็นที่ยอมรับของวงการเพลงทั่วไป และกล่าวถึงอยู่เสมอ ไม่มีใครมี
ความสามารถเกินกว่า สุนทรี เวชานนท์ ทั้งท่วงท่า บุคลิกภาพ และเสียงร้อง

สุนทรี เวชานนท์ เป็นศิลปินเพลงพื้นบ้านล้านนา ที่ถือได้ว่าประสบความสำเร็จอย่าง
งดงามบนถนนสายดนตรี รางวัลพระพิฆเนศทองคำพระราชทาน พ.ศ. 2540 สาขาศิลปินเพลง
พื้นบ้านล้านนา และรางวัลผู้ใช้ภาษาไทยถิ่นดีเด่น ประจำปี พ.ศ. 2551 เป็นเครื่องยืนยันถึง
คุณภาพของศิลปินเพลงพื้นบ้านล้านนาท่านนี้เป็นอย่างดียิ่ง

สุนทรี เวชานนท์เป็นศิลปินล้านนาที่มีน้ำเสียงอันเป็นเอกลักษณ์ส่วนตัว และบ่งบอกถึงความเป็นล้านนาอย่างแท้จริง ดังที่ทอคค์ (ทองคิ) ลาเวลล์ (2544:25) ได้กล่าวถึงศิลปินเพลงผู้นี้ว่า “เสียงร้องของเธอมีกการเคลื่อนไหวเหมือนแม่น้ำที่ใสสะอาด เหมือนตำราเล็ก ๆ ที่แข็งแรง ฟังเหมือนมันเพี้ยน แต่จริง ๆ แล้วมันทะลุเข้าไปข้างในใจ”

สุนทรี เวชานนท์ เป็นผู้มีเจตนารมณ์อันมุ่งมั่นที่จะสืบสานเพลงโฟล์คของคำเมือง ซึ่งถือได้ว่าเป็นบทเพลงที่ทรงคุณค่าของชาวล้านนา ให้อยู่คู่ชาวล้านนาตลอดไป จึงถือได้ว่าสุนทรี เวชานนท์ เป็นตัวแทนความภาคภูมิใจของชาวเหนืออย่าง

บทเพลงที่สุนทรี เวชานนท์ ขับร้องส่วนใหญ่จะมีเนื้อหาที่แสดงถึงการบอกเล่าเรื่องราวของผู้คนและสังคม สะท้อนความรัก ความหวัง ความเห็นอกเห็นใจอย่างมากต่อผู้ด้อยโอกาส รวมถึงความรู้สึกรักชีวิต วิธีชีวิตและความเป็นอยู่ ตลอดจนขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมอันดีงามของชาวล้านนา ดังที่ธนสวรรค์ เจริญเมือง (2545:24) ได้กล่าวว่า เนื้อหาของบทเพลงกระตุ้นให้เกิดความสนใจในเรื่องอัตลักษณ์ของท้องถิ่น และภูมิปัญญาท้องถิ่น และต่อมา มีการยอมรับว่า ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาของคนในแต่ละท้องถิ่นมีคุณค่า และมีความสำคัญ ทัดเทียมกับศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาในระดับชาติ

ภาษาที่ใช้ในเนื้อหาของบทเพลง ส่วนใหญ่จะเป็นภาษาคำเมืองและสุนทรี เวชานนท์ได้ถ่ายทอดภาษาออกมาในรูปแบบของเพลงโฟล์คของคำเมืองได้เป็นอย่างดี ซึ่งถือได้ว่าเป็นการแสดงออกถึงความภาคภูมิใจในความเป็นคนเมือง และศิลปวัฒนธรรมล้านนา ที่นับวันก็เริ่มจะเลือนหายไป ดังที่ ธนสวรรค์ เจริญเมือง (2538:26) ได้กล่าวไว้ว่า “ดินแดนล้านนาเคยอบอวลด้วยภาษาพูดคำเมือง ด้วยสำเนียงอันไพเราะ เป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่นที่บรรพบุรุษรักษาตลอดมา” แนวเพลงเน้นอุดมคติและมนุษยนิยม ส่วนทางด้านเนื้อหาของบทเพลง สะท้อนให้เห็นฐานะทางสังคมได้เป็นอย่างดี

บทเพลงส่วนใหญ่ที่สุนทรี เวชานนท์ เป็นผู้ขับร้องนั้น เป็นบทเพลงที่ฟังง่าย ร้องง่าย อีกทั้งยังมีความไพเราะทั้งทางด้านท่วงทำนอง ภาษา รวมไปถึงเนื้อหาสาระความหมาย มีความหลากหลายทางด้านอารมณ์ ความสนุกสนาน ความบันเทิง ความเพลิดเพลิน และมีสาระแก่นสารต่อชีวิต ทำให้คนฟังมีความรู้สึกรักชีวิต รักท้องถิ่น และมีความรักต่อมวลมนุษยชาติ

สุนทรี เวชานนท์เป็นศิลปินล้านนาที่แต่งกายแบบพื้นเมือง พูดภาษาคำเมือง ภาคภูมิใจในความเป็นคนเมือง รักและหวงแหนถิ่นกำเนิด จะเห็นได้จากการที่ไปร้องเพลงที่ใด มักจะแต่งกายแบบพื้นเมืองเสมอ

เพลงที่จรัส มโนเพชรแต่งและร้องคู่กับสุนทรี เวชานนท์ ทำให้หนุ่มสาวคนเมืองคู่นี้เป็นตัวแทนและทัพหน้าของศิลปินคนเมือง บทเพลงของเขาไม่เพียงแต่ปลุกคนเมืองให้ตื่น ปลุก

ศิลปินคนเมืองรุ่นเก่าร้องแต่เพลงภาษาไทย ให้หันมาร้องเพลงคำเมือง หากยังได้เป็นแรงบันดาลใจให้เกิดศิลปินกลุ่มใหม่ ๆ มากมายที่ร้องเพลงโฟล์คของคำเมือง และได้เกิดคณะนักร้อง นักดนตรีผลิตเพลงคำเมืองถูกทุ่งออกมาอีกมาก ดังที่ธนสวรรค์ เจริญเมือง (2545:18) ได้กล่าวไว้ว่า “ปี่สุนทรี เวชานนท์ สาวเชียงใหม่ผู้มาคั่นและร่วมสร้างตำนานกับอ้ายจรัลในอดีต” แสดงให้เห็นว่าสุนทรี เวชานนท์ เป็นผู้ที่มีความตั้งใจจริงที่จะสืบสาน สืบทอดตำนานเพลงคำเมือง เพื่อให้คนรุ่นหลังได้ตระหนักถึงความสำคัญของบทเพลงที่มีคุณค่ายิ่งของชาวล้านนา

ลักษณะที่น่าสนใจในอีกแง่มุมหนึ่งของบทเพลงโฟล์คของคำเมืองของสุนทรี เวชานนท์ คือเนื้อเพลงส่วนใหญ่เป็นเสมือนการบันทึกค่านิยม ความรู้สึกนึกคิด วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวไทยในท้องถิ่นภาคเหนือตอนบนที่เราเรียกกันว่า “ล้านนา” และโดยเฉพาะอย่างยิ่งคำร้องที่ใช้เป็นภาษาถิ่น ซึ่งก็คือภาษา “คำเมือง” นั่นเอง

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์ เกี่ยวกับเนื้อหาของบทเพลงโฟล์คของคำเมือง ที่สุนทรี เวชานนท์เป็นผู้ขับร้อง ด้านเนื้อหา การใช้ภาษา และภาพสะท้อนสังคมที่ปรากฏอยู่ในเนื้อหาของบทเพลงที่ สุนทรี เวชานนท์ เป็นผู้ขับร้อง และเพื่อต้องการที่จะนำผลการศึกษาไปเผยแพร่ เพื่อให้ประชาชนทั่วไปได้รับความรู้และช่วยอนุรักษ์บทเพลงอันทรงคุณค่าของชาวล้านนา ให้คงอยู่คู่ชาวล้านนาตลอดไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาเนื้อหา การใช้ภาษา และภาพสะท้อนสังคมในบทเพลงโฟล์คของคำเมืองของสุนทรี เวชานนท์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษาวิจัย

1. ได้ทราบถึงภาษาที่ใช้ในบทเพลงโฟล์คของคำเมืองที่สุนทรี เวชานนท์ เป็นผู้ขับร้อง
2. ได้ทราบถึงสภาพสังคมล้านนา ที่ปรากฏอยู่ในเนื้อหาของบทเพลงที่สุนทรี เวชานนท์ เป็นผู้ขับร้อง
3. เป็นแนวทางในการศึกษาวรรณกรรมด้านอื่นต่อไป

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาเนื้อหา การใช้ภาษา และภาพสะท้อนสังคมในบทเพลงไฟล์คของคำเมืองของ
สุนทรี เวชานนท์ ดังนี้

1. ด้านเนื้อหา

- 1.1 เกี่ยวกับความรัก
- 1.2 คำานาน เรื่องราวล้านนา
- 1.3 แสดงออกถึงวัฒนธรรมล้านนา
- 1.4 ให้ข้อคิดเตือนใจ
- 1.5 กล่าวถึงธรรมชาติ

2. ด้านการใช้ภาษา

- 2.1 การใช้ภาษาคำเมือง
- 2.2 การใช้ภาษาคำเมืองปนภาษาไทย
- 2.3 การใช้ภาษาไทยกลาง
- 2.4 การใช้ภาษาคำเมืองปนภาษาต่างประเทศ
- 2.5 การใช้คำซ้ำ คำซ้อน
- 2.6 การใช้คำที่มีความหมายโดยตรง
- 2.7 การใช้คำที่มีความหมายโดยนัย

3. ภาพสะท้อนสังคม

3.1 ด้านวัฒนธรรมประเพณี

อาหาร

การแต่งกาย

การเลือกคู่ครอง

เครื่องดนตรี

ประเพณี

3.2 ด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่

การประกอบอาชีพ

อุปนิสัยคนล้านนา

การเปลี่ยนแปลงของสังคมล้านนา

แหล่งข้อมูล

บทเพลงโฟล์คของคำเมืองที่สุนทรี เวชานนท์เป็นผู้ขับร้อง จำนวน 42 เพลง ได้แก่

1. สาวเชียงใหม่	คำร้อง	จรัส มโนเพ็ชร
2. มะเมียะ	คำร้อง	จรัส มโนเพ็ชร
3. ล่องแม่ปิง	คำร้อง	จรัส มโนเพ็ชร
4. สามปอยหลวง	คำร้อง	มนัส ปิตตานัค
5. พรหมอ้อลูก	คำร้อง	จรัส มโนเพ็ชร
6. กาสะลอง	คำร้อง	มาลา คำจันทร์
7. เงินคินเงินฟ้า	คำร้อง	จรัส มโนเพ็ชร
8. ปิ่นฝัน	คำร้อง	จรัส มโนเพ็ชร
9. ยินดีเจ้า	คำร้อง	จรัส มโนเพ็ชร
10. จามแต่	คำร้อง	จรัส มโนเพ็ชร
11. แอ่วคอย	คำร้อง	จรัส มโนเพ็ชร
12. เขาขอ	คำร้อง	จรัส มโนเพ็ชร
13. แม่ฮุยแก้ว	คำร้อง	จรัส มโนเพ็ชร
14. คนขี่เฝ้า	คำร้อง	จรัส มโนเพ็ชร
15. คอกฝัน	คำร้อง	จรัส มโนเพ็ชร
16. รางวัดแค่คนช่างฝัน	คำร้อง	จรัส มโนเพ็ชร
17. รักลับสน	คำร้อง	จรัส มโนเพ็ชร
18. แค่นุ่มสาวผู้ร้าวราน	คำร้อง	จรัส มโนเพ็ชร
19. อ่างกว้าง	คำร้อง	จรัส มโนเพ็ชร
20. เพื่อน	คำร้อง	จรัส มโนเพ็ชร
21. อุ้แต่	คำร้อง	จรัส มโนเพ็ชร
22. แม่ปิง	คำร้อง	จรัส มโนเพ็ชร
23. คึงฮักเดียว	คำร้อง	จรัส มโนเพ็ชร
24. บ้านเฮา	คำร้อง	จรัส มโนเพ็ชร
25. สาวหลายคอย	คำร้อง	จรัส มโนเพ็ชร
26. ผู้เธอเปื้อเรื้อะ	คำร้อง	จรัส มโนเพ็ชร
27. กำแม่	คำร้อง	จรัส มโนเพ็ชร
28. เจริญทางหน้าปีจ่าย	คำร้อง	จรัส มโนเพ็ชร

29. ลูกป้อาย	คำร้อง	จรัล มโนเพ็ชร
30. ล่องแม่วัง	คำร้อง	จรัล มโนเพ็ชร
31. ดอกไม้เมือง	คำร้อง	จรัล มโนเพ็ชร
32. ของกินคนเมือง (ภาค2)	คำร้อง	จรัล มโนเพ็ชร
33. กี่เค็งหา	คำร้อง	จรัล มโนเพ็ชร
34. ยินดีต้อนรับ	คำร้อง	จรัล มโนเพ็ชร
35. เคือนคั๊บที่คอยหลวง	คำร้อง	จรัล มโนเพ็ชร
36. ลับปะลี้จู้คู้	คำร้อง	จรัล มโนเพ็ชร
37. ดาวเจียงคว	คำร้อง	จรัล มโนเพ็ชร
38. เอื่องผั่งจันผา	คำร้อง	จรัล มโนเพ็ชร
39. ฝั่หามาเจย	คำร้อง	ปริญญญา ตั้งตระกูล
40. ข้ามฟ้าแดนคอย	คำร้อง	ปริญญญา ตั้งตระกูล
41. เอื่องแซะ	คำร้อง	ปริญญญา ตั้งตระกูล
42. เจ้าจันทร์ผมหอม	คำร้อง	มาลา คำจันทร์

ข้อตกลงเบื้องต้น

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยที่มุ่งศึกษาเฉพาะด้านเนื้อหา ภาษาและภาพสะท้อนสังคม ที่ปรากฏในบทเพลงโฟล์คของคำเมือง ที่สุนทรี เวชานนท์เป็นผู้ขับร้อง ตลอดจนลีลาและน้ำเสียงของผู้ขับร้อง

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพลงโฟล์คของคำเมือง หมายถึง เพลงพื้นบ้านที่ใช้ภาษา คำร้อง และจังหวะดนตรีของทางภาคเหนือ แต่บางครั้งอาจใช้ทำนองดนตรีอื่น ๆ มาดัดแปลงให้เหมาะสมกับภาษาคำเมือง

ภาษา หมายถึง เนื้อหาหรือคำร้องที่เป็นภาษาถิ่น หรือภาษาคำเมืองที่นำมาผสมผสานกับท่วงทำนองดนตรีพื้นบ้านได้อย่างเหมาะสม บางคำร้องอาจใช้ภาษาไทยกลาง หรือต่างประเทศให้เข้าสู่ยุคนิยมของแต่ละสมัย

ภาพสะท้อนสังคม หมายถึง ลักษณะหรือสภาพของสังคม ที่กลั่นกรองมาจากความรู้ ความคิด ความเข้าใจ ของผู้แต่งเนื้อเพลงซึ่งมีเนื้อหาสะท้อนผ่านบทเพลงที่ สุนทรี เวชานนท์เป็นผู้ขับร้อง